

Waarom deze witte Rotterdammer de slavernij herdenkt

door Wim Reijnierse

[Inleiding ERA-ACE Symposium over Herdenken, Erasmus
Universiteit, 16-6-2014]

Tijdgenoten, anno 2014,

Graag neem ik u mee in een praktijkverhaal over de herdenking en viering van Keti Koti, de afschaffing van de slavenhandel en de slavernij. Meestal ziet u zwarte tijdgenoten, witte beroepshistorici of bestuurders die in het openbaar het belang van Keti Koti benadrukken (ben ik niet). Met het aanvaarden van deze uitnodiging maak ik een statement: ja ik beschouw Keti Koti als onderdeel van mijn belevingswereld, ik aanvaard dat slavenhandel en slavernij onderdeel zijn van mijn geschiedenis als Nederlander.

De praktijk van de Keti Koti herdenking bestaat feitelijk gezien uit een aantal bekende, normale publieke activiteiten; de essentie echter is de betekenis van die activiteiten, in de belevingswereld van mensen. Daarom wil ik eerst ingaan op de betekenis van Keti Koti.

1. Nieuwsgierigheid

Ik heb mezelf ter voorbereiding afgevraagd waar mijn belangstelling voor Keti Koti vandaan komt. Dat begint met nieuwsgierigheid. Nieuwsgierigheid, die basis-competentie waarmee elk mens ter wereld komt. Die basis-energie waarmee een kind de omgeving probeert te kennen. Het is een competentie die volwassenen misschien neigen te verwaarlozen; maar toch, nieuwsgierigheid die in elk mens aanwezig is.

De omgeving proberen te kennen: topografie. Hoe komt het dat New York vroeger Nieuw-Amsterdam heette? Hoe komt het eiland Mauritius aan haar naam? Of het eiland Goree? Hoe komt het dat Australië Nieuw-Holland heette en Tobago Nieuw-Walcheren? En het Walcherse Domburg ook aan de Surinamerivier te vinden is? Plaatsnamen als echo's van menselijke verrichtingen in vroeger tijden; dat prikkelt de nieuwsgierigheid. Wat is de topo-logica? Die Amsterdammers, Hollanders en Zeeuwen moesten dus iets hebben gedaan, dáár.

En dan komen de vervolgvragen: welke verrichtingen waren dat dan? Ik las als 10 jarige met rode oortjes de verhalen van Olivier van Noort, die als eerste Nederlander de wereld omzeilde. En over Columbus, ook zo'n zeeheld, waar je eerst vol nieuwsgierigheid in meereist, totdat je ook De Las Casas en andere boeken in handen krijgt, en de naïeve nieuwsgierigheid omslaat in wat anders. Of totdat je films ziet, zoals The Mission, Amistad of 12 years a slave.

2. Inzicht

Nieuwsgierigheid slaat om in inzicht. Inzicht dat de waarheid toch anders is dan je aanvankelijk dacht. Omdat de wijsheid komt met de jaren zoals men zegt, begreep ik pas vele jaren later, dat die Olivier van Noort geen argeloze avonturier was, maar deel uit maakte van een handelsonderneming en als opdracht had een handelsroute naar de oost te ontdekken. Ik begreep dat hij 'en passant' talloze inheemsen over de kling joeg, en bovendien, dat hij afkomstig was uit de stad waar ik nu woon, Rotterdam, en gefinancierd werd door de notabelen en welgestelden uit deze stad. Ook kwam ik te weten (vervelend hè die honger naar weten) dat die welgestelden uit Rotterdam, via het staatsbedrijf WIC en particuliere ondernemingen als Coopstad & Rochussen, actief betrokken waren bij de slavenhandel en bij het bezit en de exploitatie van plantages.

Zeeuws

Ook leerde ik dat de Zeeuwen de grootste slavenhandelaren van Nederland waren. Nu wil het toeval dat mijn voorouders Zeeuwen zijn, en in 1 klap voelden mijn Zeeuwse roots heel anders aan. Ook leerde ik dat de Hollanders vroeg in de 17^e eeuw in Brazilië waren geweest om de Portugese plantages te roven en toen besloten om de slavenhandel in te gaan. Ik leerde dat de Hollanders na Brazilië de strategische keuze maakten naar de Guyana's te gaan en daar zowel de plantage-economie als de slavenhandel introduceerden. Hiermee kwam de geschiedenis van het Caribisch gebied in 1 klap voorgoed op een ander historisch pad terecht.

Systeem

Het vereist geen bijzondere intelligentie om in te zien, dat een dergelijke handel alleen tot stand gebracht kan worden, als daar een systeem achter zit. Je vraagt je wel af: hoe komt het dat ik dit niet eerder heb geleerd? De Nederlanders zijn begin 17^e eeuw, vol overtuiging begonnen aan de slavenhandel. Vol overtuiging, want slavenhandel was geen incidentele business trip met collateral damage. Nee het was een pijler van het economisch en geopolitiek beleid. Formeel goedgekeurd door het landsbestuur. Gefinancierd

door de netwerken van kapitaalverstrekkers in de bovenste lagen van de bevolking. Familienamen die je vandaag de dag nog steeds kan tegenkomen. De kerk zorgde daarnaast voor een moreel kader: slavenhandel en slavernij werden op basis van een gezaghebbende Bijbelse interpretatie goedgekeurd. Het racistische onderscheid van zwarte Afrikanen en witte Europeanen vormde de basis van het morele kader.

Geschiedenis is overal present

Als je inzicht hebt verworven, ga je anders kijken naar je omgeving. Als je kijkt naar Rotterdam, de stad, het openbaar vervoer, het uitgaansleven, het bedrijfsleven en de winkels, de werkplek, de sportclub, de school, de universiteit: overal is het maatschappelijk leven door de aanwezigheid van Rotterdammers met een Afrikaanse komaf, een spiegel van ons slavernijverleden. Zonder Olivier van Noort, Piet Hein en andere illustere namen, zonder VOC, WIC en MCC, zonder kolonialisme en slavenhandel, was Nederland nooit geworden zoals wij het kennen. They are here because we were there.

3. Beleving

Inzicht verwerven, dat gaat niet alleen om de reconstructie van hoe het is gegaan. Ik heb niet alleen veel geleerd over de historische feiten, maar ook over de historische beleving van anderen. Ik zal eerst ingaan op de beleving van mijn witte tijdgenoten.

Natuurlijk heb ik hierover gesproken met (witte) collega's, vrienden en familieleden. Nieuwsgierig en op zoek naar nieuw inzicht. Ik stelde de vraag: Hoe gaan jullie om met ons slavernijverleden? De meest voorkomende reacties zijn:

– “slavernij, daar wist ik niks van?”.

Ja, er zijn tijdgenoten (jong en oud) aan wie deze kennis geheel is voorbijgegaan; dit antwoord wordt anno 2014 nog steeds gegeven en moge dienen als spiegel van de opbrengst van het onderwijs in Nederland.

– “wat heb ik ermee te maken? Slavernij is al zo lang geleden.”

– En: “ik ben toch geen slavenhandelaar geweest? Ik draag geen schuld.”

– “waarom zijn die zwarten zo boos? Slavernij is toch al lang geleden afgeschaft?”

Curieus dat bijna niemand zegt, “ja, goede vraag”. En dat voedt weer mijn honger naar verder vragen.

Meer subtiele reacties zijn:

- “ja maar, de slavernij was niet onze uitvinding; slavernij is van alle tijden; – ja maar, de slaven waren door de Afrikanen zelf verkocht; laten ze daar gaan klagen.” (Let op, u begrijpt we met ZE worden bedoeld...)
- “ja maar ze hebben toch al een monument; wat willen ze nu nog meer?”
- “ja ik weet dat slavernij deel uitmaakt van hun geschiedenis, maar je kan toch niet verwachten dat wij nu ineens onze geschiedenis laten liggen en hun geschiedenis omarmen?”
- “ja slavernij was inderdaad verschrikkelijk, ik schaam me ervoor, maar het is wel moeilijk hierover te spreken, vanwege die emotie.”

Ik wil witte tijdgenoten die samen met mij geïnteresseerd zijn in ons aandeel van de slavernijgeschiedenis niet te kort doen. Er zijn er velen die meer weten dan ikzelf en van wie ik veel kan leren, zoals bijvoorbeeld Alex van Stipriaan, professor op deze universiteit. Wat me verwondert en bezig houdt, is dat de kennis over ons slavernijverleden niet lijkt door te dringen tot de meeste van mijn witte tijdgenoten. Een soort ongemak, “ja maar wat moet ik dan doen met die kennis?” Of soms een soort aversie, “ja maar waarom zou ik er iets mee moeten?”

Afstand

Dit zijn geen domme mensen. Er is de laatste 10-20 jaar via onderzoek en onderwijs, de oprichting van het nationale monument, televisie, literatuur en film veel bekend geworden over het Nederlandse slavernijverleden. Het Nederlandse slavernijverleden wordt beleefd alsof het een film is, waar je naar kijkt met een zekere distantie: dit gaat niet over mij; een veilige afstand. De historische setting van films als “Hoe duur was de suiker?” en “Tula the Revolt” bevestigen de kijker in die distantie. Mooie en leerzame kostuumfilms, maar deze films zouden (volgens mij) in die zin dramaturgisch sterker zijn wanneer zij zouden verwijzen naar het Nederland anno 2014, de leefwereld van u en mij.

Zwarte Piet

Dan toch een woord over de zwarte pietendiscussie; ik had me voorgenomen er niks over te zeggen. De nationale talkshows en de columnisten van onze kwaliteitskranten hebben het racisme motief dat onderdeel vormde van onze koloniale expansie en de Nederlandse slavernij geridiculiseerd. De media hebben het ongemak van witte Nederlanders met hun geschiedenis niet weggenomen maar juist versterkt. De media hebben de controversie professioneel opgeklopt in de race om kijk- en leescijfers. Met als

laatste aflevering van deze soap, het advies van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur over de nieuwe schmink- en kledingvoorschriften van zwarte piet. Dit advies is dermate besides the issue, dat ik er vertrouwen in heb dat het publiek zich zal afkeren van die media.

De issue is, hoe komt het dat het slavernijverleden in de beleving van veel witte tijdgenoten los lijkt te staan van hun leefwereld, hun identiteit, en niet goed weten wat zij er mee aanmoeten. De issue is, dat het geduld van zwarte tijdgenoten begint op te raken: hoeveel tijd hebben de witte Nederlanders nog nodig? Er komt twijfel: zijn de (witte) leiders van deze samenleving nog te goeder trouw? Wat is hier aan de hand? Ik zou vier mogelijke verklaringen willen aanstippen.

Eerste hypothese: een a-historische mentaliteit?

Witte Nederlanders hebben een a-historische mentaliteit waardoor ze niks zinnigs weten of te zeggen hebben over hun geschiedenis. Deze hypothese moeten we niet zomaar van tafel vegen. Nederlanders zijn nuchtere mensen, de volksaard wordt wel omschreven als de koopman-dominee, hetgeen denk ik zoveel wil zeggen dat de radar van Nederlanders vooral aanslaat op materialistische, economische mogelijkheden om welvaart te vermeerderen, en een ontwikkeld gevoel voor goed en kwaad. Waarbij de koopman de ene keer sterker is dan de dominee, en de andere keer omgekeerd.

Wat in elk geval opvalt, dat er blijkbaar geen radar is voor cultuur, eer, reputatie, nationale trots, categorieën die je wel zou aantreffen in andere landen. Deze hypothese kun je ondersteund zien, door de lacherigheid of het gedoe dat steeds ontstaat wanneer de overheid iets historisch wil organiseren: een canon van nationale geschiedenis, een nationaal museum, een herdenking van zoveel jaar koninkrijk. Het volk heeft niks met nationale geschiedenis. Wel couleur locale: Nederlanders zijn dol op lokale geschiedenis. Ja we pruien Wim Pijbes en het Rijksmuseum wel, want zijn marketing om internationale toeristen naar het Rijksmuseum te halen vinden we geniaal. Maar niemand ligt er wakker van, dat het Rijksmuseum slechts een enkel paneel besteedt aan onze hele koloniale expansie en de slavenhandel. En dat we het Tropenmuseum wegbezuinigen.

Tweede hypothese: een nationaal complex?

Nederlanders zijn slachtoffers van een Freudiaans complex, dat zij diep in het onderbewuste verstoppen. Je kan bij deze hypothese denken aan het gegeven, dat de Nederlanders altijd al een soort

buitengewest zijn geweest van de grote Europese landen die er echt toe deden. Een paar kleine dorpen en steden in een modderige Delta, waar de bodem zo slap is dat een beetje vorst er geen kasteel voor de eeuwigheid kan bouwen. Een soort Bangla Desh, van vissers en boeren, continu strijdend tegen het water. En altijd een pion in het machtsspel van de grote spelers. Een minderwaardigheidscomplex, dat gecompenseerd moet worden. Die compensatie zou dan kunnen zijn: de ontkenning van historie en cultuur (het sterke punt van de grote Europese landen), en de sublimatie van slimheid op het gebied van maritieme industrie, watermanagement, financieel management, en handel.

Derde hypothese: the embarrassment of slavery?

Hebben de Nederlanders last van een schaamtecultuur? Simon Schama heeft in zijn boek *Overvloed en onbehagen* ingezoomd op de mentaliteit van de burgerij in de Gouden Eeuw. In die formatieve periode van Nederland gingen grote welvaart van de burgerij samen met een zeker onbehagen, je mag wel rijk zijn maar je hoeft het niet te demonstratief te laten weten, doe maar gewoon dan doe je gek genoeg. Schama heeft de bron van dit onbehagen gezocht bij christelijke, bijbelse waarden (de dominee), maar bij mijn weten geen woord besteed aan de bron van die welvaart, de handel: de koloniale expansie en de slavernij. Zou die embarrassment of richness niet kunnen samenhangen met een embarrassment of slavery?

Vierde hypothese: Schuldgevoel?

Hangt die schaamte samen met een schuldgevoel? Nederlanders zijn geen domme mensen. En weten dat de verrichtingen van de voorvaders, als je die zou toetsen aan huidige morele kaders en wetten, nooit door de beugel zouden kunnen. We weten dat er bloed is gevloeid.

Schuldgevoel kan individueel worden beleefd, maar heeft qua handelingsperspectief vooral een bestuurlijke dimensie. De oprichting van het nationale slavernijmonument en de monumenten in Middelburg en Rotterdam zijn een uiting van erkenning van de slavernijgeschiedenis. Erkenning als eerste stap in een nieuw maatschappelijk discours. Ook de Raad van Kerken heeft medio 2013 een verantwoording afgelegd over hun rol bij het ontstaan van de slavenhandel en slavernij.

Na die monumenten en kerkelijke verantwoording, is het verder stil gebleven, want wat is daarna de volgende stap? Zo kun je je voorstellen, dat zowel zwarte als witte tijdgenoten wachten op de volgende stap van onze gekozen bestuurders. Zo lang op dit vlak

geen leiderschap wordt getoond, zal de witte tijdgenoot liever stilletjes afwachten op wat er komt. Sommige zwarte tijdgenoten oriënteren zich op de route van reparatie, als sluitstuk van de emancipatie.

Tot zover mijn gedachten over de historische beleving van mijn witte tijdgenoten.

Beleving zwarte tijdgenoten

Graag neem ik u mee in wat ik heb geleerd over de historische beleving van mijn zwarte tijdgenoten. Mijn indruk is dat het slavernijverleden in een deel van de zwarte gemeenschap sterk gekoppeld is aan identiteit: “wij zijn de nazaten van de slaven, jullie zijn de nazaten van de slavenhandelaren”.

Sterk punt van deze benadering is dat het ons, wij hier allemaal als tijdgenoten, neerzet in de lijn van de geschiedenis. Nazaten zijn we allemaal. Van onze voorouders. Het is voor de a-historische Nederlanders wel even wennen, dat je wordt aangesproken als achter-achterkleinzoon of dochter van een generatie die zich actief met slavernij inliet! Voor degenen die zijn opgevoed in een cultuur waar voorouders in spirituele zin altijd aanwezig zijn, is dit een vanzelfsprekendheid.

Trauma

Ik heb goed geluisterd naar andere zwarte tijdgenoten, die ter nuancering zeggen: “nee wij waren geen slaven, wij waren tot slaaf gemaakt, wij waren Afrikanen, gedeporteerd, geëxploiteerd als vee, mishandeld, verkracht, onze rechten ontnomen. Wij van Afrikaanse afkomst hebben een onmetelijk lange geschiedenis, veel langer dan die deltavissers, en in die lange tijdlijn was de periode van de slavernij geen identificerend element, het is wel een traumatische ervaring.” Ook deze benadering is even wennen voor de witte tijdgenoten.

De woordkeuze is essentieel voor de bewustwording. Slaven bestaan niet: het gaat om mensen die wij Nederlanders tot slaaf maakten. Die wij een trauma hebben bezorgd. (Over het bestaan van dit trauma werd in 2013 een wetenschappelijke conferentie georganiseerd door Ninsee/Forum; ook binnen de zwarte gemeenschap leeft de vraag, of mensen die dit niet meegemaakt hebben een trauma kunnen hebben.)

Ik heb goed geluisterd naar andere verhalen over de complexiteit van de geschiedenis, want het systeem bracht bijvoorbeeld ook

zwarte slavenhandelaren en – eigenaren voort. En een deel van de gedeporteerde Afrikanen ontsnapte, na aankomst in bijvoorbeeld Suriname, aan de gevangenschap, door in de binnenlanden van Suriname een nieuwe, vrije leefgemeenschap op te bouwen: de marrons. Onderzoekers, zoals Frank Dragtenstein, Wim Hoogbergen en Richard Price, hebben ons de kennis gebracht over de keiharde strijd van de koloniale overheid tegen deze marrons.

Diaspora

De geschiedenis wordt nog complexer, als je daarnaast luistert naar de verhalen over de contractarbeiders uit India, China en Indonesië. Zij onvluchtten eind 19^e en begin 20^e eeuw de armoede en ongelijkheid in hun land en kwamen terecht in de weinig paradijselijke, kwakkelende Caribische koloniale economieën. Van al deze gemeenschappen zijn, als gevolg van de diaspora, ook mensen woonachtig in Rotterdam.

Werken aan de nieuwe mens

Samenvattend. De interactie met mijn witte en zwarte tijdgenoten levert een zeer gevarieerd beeld op, van de manier waarop wij in Nederland omgaan met ons slavernijverleden. Ik schat in dat het voor de meeste tijdgenoten bruikbaar en gemakkelijk is om de geschiedenis nu te begrijpen in termen van een gescheiden zwarte en witte geschiedenis. Mijn indruk is tegelijk dat die tegenstelling gebaseerd op huidskleur ook nieuwe problemen met zich meebrengt. Sommigen nemen die wit-zwart indeling als gegeven aan, en daarmee is de kous af: de geschiedenis in beton gegoten, klaar.

Gelukkig zijn er ook tijdgenoten die proberen om de geschiedenis opnieuw te onderzoeken en te interpreteren als bruikbaar kader voor ons leven anno 2014. Tijdgenoten die actief meedenken over de vraag, hoe we los kunnen komen van eeuwenoude frames die mensen en volken hebben vastgezet in bepaalde beelden, en hoe we kunnen werken aan “de nieuwe mens”. Dat begint met het inzicht, dat wij allemaal, witte en zwarte tijdgenoten, deel uitmaken van een en dezelfde geschiedenis. De geschiedenis van de slavernij is een gedeeld verleden. De uitdaging is, hoe bouwen wij nu een gezamenlijke toekomst?

4. Handeling

Na de fase van inzicht, komt de fase van handeling: wat doe je met je verworven inzicht? Tijdgenoten, we zijn in Rotterdam, en we hebben misschien wat vuilere lucht dan de rest van Nederland, maar

ons motto is: niet lullen maar poetsen. Ik ga enkele voorbeelden geven van activiteiten die ik samen met diverse anderen heb georganiseerd.

Lezingenreeks

In 2000, toen duidelijk werd dat in Amsterdam een nationaal slavernijmonument zou komen, is het idee geboren om een reeks lezingen te organiseren over de koloniale geschiedenis. Een lezingenreeks is op zich niet spectaculair. Maar de organisatie was dat wel: de redactie van de reeks bestond uit professionals van erfgoedinstellingen zoals het Stadsarchief, de bibliotheek, het Historisch museum Rotterdam en het werelddmuseum, én uit vertegenwoordigers van community organisaties (Afro-Surinaams en Antilliaans, Javaans, Hindostaans, inheems) inclusief het witte Historisch Genootschap Roterodamum. Ook de inhoud was spectaculair te noemen: met als motto “gedeeld verleden, gezamenlijke toekomst” waren voor elke lezing twee historici uitgenodigd (voor het gemak, een witte en een zwarte historicus), om te bevorderen dat de historische reconstructie vanuit meervoudig perspectief werd gepresenteerd. Ook werd steeds geswitcht qua locatie: de ene keer in een 'witte zaal', de andere keer in een 'zwarte zaal'.

De lezingen en discussies met de zaal zijn in 2004 gebundeld in een klein boekje. Dat is helaas niet meer te koop.

Belangrijkste ervaringen die ik opdeed:

- er is interesse en behoefte in de gemeenschap aan verhaal, aan informatie over de eigen geschiedenis, en de verwevenheid van de eigen geschiedenis met het grotere geheel; de overheid vertelt dit verhaal niet, en kennisinstututen hebben vaak een beperkt bereik.
- onder bepaalde voorwaarden zijn mensen bereid tot het delen van hun verhalen, en om het gesprek aan te gaan met mensen uit een andere etnische groep; hierbij kun je denken aan de identiteit/herkenbaarheid van de zaal; belangstelling tonen voor de geschiedenis en cultuur van 'de ander' wordt zeer gewaardeerd en breekt het ijs direct;
- mensen weten een onderscheid te maken tussen educatie en politiek; mensen zijn het zat om te luisteren naar politieke debatten of emotionele talkshows op de televisie waar culturele diversiteit als probleem-issue wordt gepresenteerd. Mensen hebben er een hekel aan dat er 'over hen' en niet 'met hen' wordt gesproken.

Brochure Rotterdam en de Slavernij

Recenter voorbeeld. Vanuit deze community aanpak, zochten we naar historische informatie over de stad waarin we zelf leven, Rotterdam, als verbindend element. We waren van mening dat er een gemis was aan toegankelijke informatie over de rol van de stad Rotterdam. Er is een aantal dikke boeken over Rotterdam in de Gouden Eeuw geschreven, maar ten eerste worden die slechts door enkelen gelezen, en ten tweede staat er weinig in over de koloniale expansie en de slavenhandel. Zeven historici waren bereid om mee te werken aan de brochure Rotterdam en de slavernij, om in dit gemis te voorzien. Deze brochure wordt bij onze activiteiten uitgedeeld aan bezoekers, en is ook gestuurd aan alle docenten geschiedenis in de regio Rotterdam.

Workshop voor docenten voortgezet onderwijs

Omdat de kennisoverdracht en het stimuleren van historisch bewustzijn voor een belangrijk deel in handen is van docenten geschiedenis, hebben we voor deze doelgroep dit voorjaar een workshop georganiseerd. Twee historici (Alex van Stipriaan en Aspha Bijnaar) hebben we bereid gevonden om de docenten te inspireren, door te laten zien op welke manier je het onderwerp slavernij kunt inpassen in de les, en bij diverse vakken.

Keti Koti Festival

Tenslotte dan het Keti Koti Festival. Keti Koti wordt in Rotterdam al sinds de jaren '70 georganiseerd en stond bekend als een community festival vooral van & voor Afro-Surinaamse/Antilliaanse Rotterdammers. De lokale Keti Koti herdenking kreeg eind jaren '90 een sterke impuls, toen het Landelijk Platform zich beijverde voor de oprichting van het Nationale slavernijmonument. De lokale herdenking leek even in een impasse te geraken, totdat gemeenteraadslid Peggy Wijntuin het initiatief nam om een (eigen) Rotterdams slavernijmonument op te richten. Parallel hieraan ontstond een nieuwe werkgroep om de Keti Koti traditie te revitaliseren. Deze werkgroep presenteerde in 2012 een nieuwe doelstelling voor de jaarlijkse herdenking en viering van Keti Koti in Rotterdam.

De basis was en is de traditie van de Afro-Surinaamse-Antilliaanse gemeenschap om Keti Koti te vieren. De vernieuwing omvatte meerdere elementen:

- 1) nu Rotterdam ook een slavernijmonument heeft, moest het monument een plek krijgen in de jaarlijkse herdenking; dat gaat nu

ook gebeuren: op 30 juni 20:00 zal een plechtige ceremonie plaatsvinden met een kranslegging door burgemeester Aboutaleb

2) naast het muzikale feest op 1 juli zelf, moest er een inhoudelijk, educatief programma komen over de achtergronden van Keti Koti, om te voorzien in de behoefte aan kennis, aan verhaal; ook dat gebeurt nu: we bieden meerdere lezingen aan, excursies naar musea, stadscolleges, en

3) vanuit het besef dat het slavernijverleden ook onderdeel is van de geschiedenis van witte Rotterdammers, moest Keti Koti een bredere uitstraling krijgen, Keti Koti als festival van & voor alle Rotterdammers.

Dit jaar is de eerste keer dat Keti Koti Rotterdam is die nieuwe opzet wordt georganiseerd. Of het een succes gaat worden, zal de tijd leren. Wel kunnen we nu al zeggen, dat de bereidheid van enkele algemene instellingen en enkele witte community organisaties om mee te werken heel positief is te waarderen. Blijkbaar is de beginvraag de juiste geweest, en herkenden zij zich in het streven om meer Rotterdammers te betrekken bij dit stukje stadsgeschiedenis.

5. Recht op het hele verhaal

Afrondend. Zoals Gert Oostindie in de bundel “Het verleden onder ogen” (1999) constateerde, is het voor Nederland blijkbaar erg moeilijk om de zwarte bladzijde van de slavenhandel en slavernij onder ogen te zien. We zijn nu 15 jaar verder. Ja we zijn drie monumenten rijker, die jaarlijks uitnodigen tot een herdenking. Ja er is in die tijd een reeks nieuwe studies verschenen om onze kennis te verdiepen. Ja Marian Markelo maakt in het hele land furore als erkend priesteres om bij herdenkingsceremonies, in aanwezigheid van witte en zwarte officials, de pijn van de Afrikaanse voorouders en de dwaling van de Nederlandse voorouders spiritueel te benoemen.

Deze praktijken zijn belangrijk. Maar blijven beperkt tot een kleine kring. Het effect is te gering. De media zoomen niet in op de speeches van onze gekozen bestuurders, wel op de boosheid van zwarte demonstranten. Ik denk dat we het nog steeds erg moeilijk hebben ons verleden te zien zoals het was. Er is nog lang geen brede aanvaarding bij de witte tijdgenoten, en ook bij de zwarte tijdgenoten is het proces van healing nog niet afgerond. Het lijkt er daarbij op, dat het tempo en de intensiteit van het proces afhankelijk

is van de intensiteit van initiatieven vanuit de zwarte gemeenschap.

Daar wil ik dan nu een ander geluid aan toevoegen. Als witte Rotterdammer en vader. Onze kinderen hebben recht op het hele verhaal. The whole truth and nothing but the truth. Onze overheid, de bestuurders en het onderwijs gaan te veel uit van een soort angst, dat “anything you say, can and will be used against you”, en zij zeggen dus bijna niks. De waarheid over het systeem achter de VOC en WIC blijft zodoende verborgen voor de mensen van nu. De mythe over de VOC-WIC-mentaliteit blijft in stand. Witte kinderen wordt zodoende de waarheid ontnomen. Ik vind dat schandelijk. Op deze manier reproduceren we de taboes en de verkeerde beelden. Op deze manier leren we onze talentvolle jeugd niks over het omgaan met een belast verleden, omgaan met diversiteit.

Verhalen vertellen, de waarheid opzoeken, daar gaat het om. En daarin kunnen wij zelf een actieve rol spelen. Ik verwacht het meeste van lokale verbindingen. Samenwerking tussen de archieven, musea en erfgoedinstellingen, universiteiten en onderzoeksinstituten, community-organisaties (witte en zwarte), scholen en beroepsopleidingen, kerken, bedrijven, en gemeenten. In een lokale gemeenschap kom je elkaar tegen. Dat schept een band. En dat is het beste niveau om in actie te komen, leiding te nemen in het collectieve leerproces. Keti Koti Rotterdam is een voorbeeld. Er zijn nog kilometers archief om te onderzoeken en toegankelijk te maken. Er zijn nog vele gesprekken nodig om mensen het hele verhaal te vertellen. Positief. Nieuwsgierig zijn. Beetje lef tonen. Beetje durven.